

LUGOSI JÓZSEF

Az érdemi perbebocsátkozás a kisértékű és az általános szabályok szerint lefolytatott polgári perben

Bevezetés

Az ötletet a címben jelzett részkutatáshoz az Európai Bíróság ítélete (C-144/12. sz. Goldbet Sportwetten GmbH kontra Massimo Sperindeo ügy) adta, amely a joghatósággal összefüggésben állapította meg, hogy a fizetési meghagyással szemben benyújtott ellentmondás nem tekinthető érdemi ellenkérelemnek (érdemi perbebocsátkozásnak). A főtanácsnok indítványa az osztrák Oberster Gerichtshof által benyújtott előzetes döntéshozatali kérelem elbírálása kapcsán született meg, amely az alábbi kérdések megválaszolása köré összpontosult: a) joghatóság és a határozatok elismerése a polgári és kereskedelmi ügyekben; b) az alperes perbebocsátkozására alapított joghatóság; c) az európai fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem. A téma rávilágít arra, hogy az eljárás szakaszai, hogyan alakulnak a kisértékű és az általános szabályok szerint lefolytatott perben. Különösen felkelti a figyelmet az a tény, hogy a hazai jogban a fizetési meghagyásos eljárásban is bekövetkeznek azok a joghatóságok, amelyek később a kisértékű perekben (és az általános szabályok szerint lefolytatott perekben egyaránt). A bíróság előtti polgári peres eljárásban a bíróság ítéletében a felperes által meghatározott jog érvényesítését az azzal szembeni védekezés (alperes ellenkéreleme, érdemi perbebocsátkozása) eredményessége függvényében alakítja ki. A dolgot kiindulópontját jelentő jogeset a nemzeti jog és az Európai Unió joga közötti joghatósági összeütközésből indul ki (a jelen elemzés azonban a hazai jogi szabályozáson alapul, és az alapján tesz kísérletet összefüggések bemutatására). A kutatási téma a „Jogérvényesítés a polgári peres eljárásban”, amelyhez a vizsgált kérdés azáltal kapcsolódik, hogy az ellenérdekű félnek milyen lehetősége és esélye van kialakítani a felperes keresetével szemben az érdemi védekezés lehetőségét (illetve meddig teheti ezt meg) attól függően, hogy milyen szabályok szerint lefolytatásra kerülő polgári perrel van szó. A jelzett felvetés elemzése azért is célszerű, mert az ellenérdekű fél (alperes) arról a tényről, hogy vele szemben követelést kívánnak érvényesíteni, különböző időpontokban értesül a) kisértékű perben: már a fizetési meghagyás kézbesítésekor, ha a kötelezett ellentmondással él, b) általános szabályok szerint lefolytatott perben: a keresetlevél alperes részére való kézbesítésekor).

A hivatkozott jogeset rövid leírása

A vizsgált jogesetben a Goldbet Sportwetten GmbH (felperes) ausztriai székhelyű, sportfogadásokat szervező vállalkozás, M. Sperindeo (alperes) olaszországi lakóhellyel rendelkezik.¹ Az alperes szolgáltatás nyújtására vonatkozó szerződéssel kötelezettséget vállalt a felperes fogadási hálózatának olaszországi kiépítésére és működtetésére. Az alperes feladata többek között az volt, hogy a helyi fogadóirodáktól begyűjtse a fogadási téteteket, és a pénzt a kifizetett nyeremények összegének levonását követően átutalja felperesnek. A felperes, mivel úgy vélte, hogy az alperes nem tett eleget a szerződéses kötelezettségeinek, 2009. december 29-én kártérítés címén 16.406,-euró és annak kamatai, valamint az eljárási költségek megfizetése iránt európai fizetési meghagyás kibocsátását kérte az európai fizetési meghagyásos eljárás lefolytatására illetékes Bezirksgericht für Handelssachen Wien előtt, amely 2010. február 17-én kibocsátotta a fizetési meghagyást. Az alperes 2010. április 19-én – az ügyvédje útján – határidőn belül ellentmondást nyújtott be az európai fizetési meghagyással szemben. A fizetési meghagyást azzal az indokkal vitatta, hogy felperes követelése alaptalan és nem esedékes. A Bezirksgericht für Handelssachen Wien az ügyet a Landesgericht Innsbruckhoz (az innsbrucki tartományi bírósághoz) tette át, mert úgy ítélte meg, hogy az 1896/2006 rendelet 17. cikkének (1) bekezdése alapján ez a bíróság rendelkezik hatáskörrel és illetékességgel. Az alperes a Landesgericht Innsbruck előtt első ízben kifogásolta e bíróság joghatóságának hiányát, azzal az indokkal, hogy a lakóhelye Olaszországban van. Ezért azt kérte, hogy e bíróság állapítsa meg joghatóságának hiányát és utasítsa el a keresetet. A felperes a maga részéről úgy vélte, hogy a peresített pénzkövetelés teljesítésének helye szerinti bíróságnak a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának a) alpontja alapján a Landesgericht Innsbruck rendelkezik joghatósággal az eljárásra. Ez a bíróság – mivel az alperes megjelent előtte – e rendelet 24. cikke alapján joghatósággal rendelkezik, mert az alperes már az európai fizetési meghagyással szembeni ellentmondásában az ügy érdemére vonatkozó érveket terjesztett elő, de nem kifogásolta akkor a joghatóság hiányát. A Landesgericht Innsbruck végzésében helyt adott az alperes kérelmének, megállapította joghatóságának hiányát, és elutasította a keresetet. A felperes e végzéssel szemben fellebbezést nyújtott be az Oberlandesgericht Innsbruckhoz (innsbrucki tartományi legfelsőbb bírósághoz) (Ausztria). A bíróság azzal az indokolással utasította el a fellebbezést, hogy az osztrák bíróságok nem rendelkeznek joghatósággal, mert a felperes a szolgáltatás nyújtására vonatkozó szerződésből eredő igényt érvényesít, és a megállapodás szerinti – a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának a) alpontja értelmében vett – teljesítési hely Olaszországban volt. A másodfokú bíróság hozzáfűzte, hogy az eljáró bíróság joghatóságának hiányát még a 44/2001 rendelet 24. cikke szerinti perbebocsátkozás sem orvosolta. A felperes az Oberlandesgericht Innsbruck határozatával szemben felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő az Oberster Gerichtshof (Legfelsőbb Bíróság-Ausztria) elé, amelyben az alsóbb fokú bíróságok határozatainak hatályon kívül helyezését és az eljárásnak a Landesgericht Innsbruck előtti folytatását kérte. Az Oberster Gerichtshof, miután kétségei támadtak az uniós jog értelmezése tekintetében, felfüggesztette eljárását és az alábbi kérdéseket terjesztette a Bíróság elé előzetes döntéshozatalra? 1. Úgy kell-e értelmezni az 1896/2006 rendelet 6. cikkét, hogy a 44/2001 rendelet 24. cikke – amely a bíróság joghatóságának az alperes perbebocsátkozása általi megalapozását szabályozza – az európai fizetési meghagyásos eljárásban is alkalmazandó? 2. Amennyiben az első kérdésre igenlő válasz adandó: úgy kell-e értelmezni az 1896/2006 rendelet 24. cik-

¹ <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=134521&mode=1st&pagel> (2014. 04. 08.)

kével összefüggésben értelmezett 17. cikkét, hogy már az európai fizetési meghagyással szembeni ellentmondás benyújtása is perbebocsátkozásnak minősül, ha abban nem kifogásolják a származási bíróság joghatóságának hiányát?²

A jogeset elemzése

Az előterjesztést készítő Yves Bot főtanácsnok a felmerült kérdéseket megvizsgálta, és azokra a következő megállapításokat tette: Az 1896/2006 rendelet 6. cikkének (1) bekezdése alapján e rendelet alapján a joghatóságot a közösségi jog vonatkozó szabályaival, különösen a 44/2001 rendelettel összhangban kell meghatározni.³ Márpedig a 44/2001 rendelet 24. cikkében foglalt hallgatóságos joghatósági kikötés alapján⁴ az a bíróság rendelkezik joghatósággal, amely előtt az alperes – anélkül, hogy kifogásolná a joghatóság hiányát – perbe bocsátkozik. Az előterjesztést készítő főtanácsnok szerint az európai fizetési meghagyással szemben benyújtott ellentmondás⁵ nem minősül-e rendelkezés értelmében perbebocsátkozásnak. Az előterjesztő azt a körülményt, hogy az ellentmondást előterjesztő személy indokolást fűzött az ellentmondáshoz, nem tartotta relevánsnak. Az európai fizetési meghagyásos eljárás – a rendelet indokolása szerint – arra irányul, hogy az Európai Unióban a nem vitatott pénzkövetelések behajtását szolgáló egységes, gyors és hatékony mechanizmus jöjjön létre. A megállapított célkitűzés kétségtelenül olyan jogi eszközre vonatkozik, amelynek révén elkerülhető az érdemben történő kifogásolás és a hagyományos bírósági eljárásokkal rendszerint együtt járó eljárás-elhúzóadás. Az európai fizetési meghagyásos eljárás – szemben a bíróság előtti polgári peres eljárással – nem kontradiktórius jellegű. A hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóság – ha annak feltételei fennállnak – tárgyalás nélkül bocsátja ki az európai fizetési meghagyást, az adóst ebben a szakaszban nem hallgatják meg, és nem is terjeszthet elő érveket. Az ellentmondás a fizetési meghagyásos eljárást automatikusan megszünteti, az ügy ezt követően a polgári peres eljárás szabályai szerint folytatható, amelyek ettől kezdve kizárólagos jelleggel alkalmazandók. A főtanácsnoki előterjesztés szerint a bíróság által feltett kérdésre adott igenlő válasz annak elismerését jelentené, hogy az európai fizetési meghagyásos eljárás és a polgári peres eljárás voltaképpen egy és ugyanazon eljárásnak minősül. Az alperesnek (kötelezettnek) nincs lehetősége a bíróság joghatóságának hiányára hivatkozni, mivel az eljárás megkezdéséből teljes mértékben hiányzik. Az előterjesztés szerint azért sem lehet az európai fizetési meghagyásos eljárást és az ellentmondás folytán azt követő polgári peres eljárást egy és ugyanazon eljárásnak tekinteni, mert az európai fizetési meghagyást az adott állam nemzeti joga alapján nem biztos, hogy bíróság bocsátja ki, az azt követő polgári peres eljárás viszont minden esetben bíróság előtt folytatódik. A kötelezettnek az európai fizetési meghagyással szembeni ellentmondásában nem kell megjelölnie

² <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=134521&mode=1st&pagel> (2014. 04. 08.)

³ A kérdés nemzetközi összefüggéseinek részletes elemzésére lásd: MOLNÁR Judit: A fizetési meghagyással szemben előterjesztett ellentmondás tartalma az európai unió és a magyar szabályozásban. *Magyar Jog* LI. évf., 2 (2014) 99-107.

⁴ A TANÁCS 2000. december 22-i 44/2001/EK Rendelet 24. cikke szerint: „E rendelet egyéb rendelkezései alapján fennálló joghatóságtól eltekintve, valamely tagállam az a bírósága rendelkezik joghatósággal, amely előtt az alperes perbe bocsátkozik. E szabály nem alkalmazható, amennyiben az alperes a bíróság joghatósága hiányának kifogásolása céljából jelent meg a bíróságon, vagy amennyiben a 22. cikk alapján más bíróság kizárólagos joghatósággal rendelkezik”.

⁵ Az EURÓPAI PARLAMENT ÉS TANÁCS 2006. december 12-i 1896/2006/EK Rendelet (EuFmhr.) 16. cikk (3) bekezdése szerint: „A kötelezettnek az ellentmondásban nyilatkoznia kell arról, hogy vitatja a követelést, annak indokát azonban nem kell megjelölnie”.

az ellentmondás indokait, teljesen felesleges, kizárólag annak van jelentősége, hogy a követelés vitatott-e. Az érveket tartalmazó ellentmondás világosan megfogalmazott, írásos ellentmondásnak minősül. Ezért érvényesnek tekintendő és ugyanazokat a követelményeket váltja ki, mint, amelyeket a formanyomtatványon benyújtott ellentmondás, vagyis, az európai fizetési meghagyás nem emelkedik jogerőre. Mindezekre tekintettel az indítvány szerint az európai fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelemmel szemben benyújtott ellentmondás nem minősül a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK rendelet 24. cikke értelmében perbebocsátkozásnak az európai fizetési meghagyásos eljárást követő peres eljárásban. E tekintetben nem releváns körülmény, hogy az európai fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelemmel szemben ellentmondást előterjesztő személy az ellentmondásban az ügy érdemére vonatkozó érveket terjesztett elő.⁶

A fizetési meghagyásos eljárás és a kisértékű per a hatályos magyar jogban

Magyarországon a fizetési meghagyásos eljárás és a kisértékű peres eljárás egymásra épül. A fizetési meghagyásos eljárást nem feltétlenül követi kisértékű per, ha a fizetési meghagyásos eljárásban érvényesíteni kívánt követelés összege meghaladja az egymillió forintot, viszont a kisértékű pert mindig megelőzi a fizetési meghagyásos eljárás⁷. A fizetési meghagyásos eljárásban teljesített eljárási cselekmények is hasonló joghatást váltanak ki, mint a kisértékű perekben foganatosított eljárási cselekmények. Ennek részben az egyik indoka, hogy a kisértékű perekre vonatkozó Pp. Hatodik Részben is – az ott szabályozott eltérésekkel – a Pp. általános szabályait kell alkalmazni.⁸ Ugyanekkor hasonló előírást tartalmaz a fizetési meghagyásos eljárásról szóló törvény is: a fizetési meghagyásos eljárásra, ha a fizetési meghagyásos eljárásra vonatkozó törvény másként nem rendelkezik, a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) szabályait a polgári nemperes eljárás sajátosságaiából eredő eltérésekkel kell megfelelően alkalmazni.⁹ Mindkét eljárás háttérzabálya a Pp. (fizetési meghagyásos eljárás), illetve annak is az általános rendelkezései, a törvény I-XIV. fejezete (kisértékű per). Melyek azok az azonos joghatást kiváltó eljárási cselekmények, amelyek alapján párhuzamba állítható a fizetési meghagyásos eljárás és a kisértékű per? 1. A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem előterjesztésének ugyanaz a joghatálya, mint a keresetlevél beadásának.¹⁰ 2. A fizetési meghagyás kézbesítésének ugyanaz a hatálya, mint a keresetlevél kézbesítésének.¹¹ 3. Ha a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet a közjegyző elutasítja, a kérelem beadásához fűződő joghatályok fennmaradnak – hasonlóan a keresetlevél elutasításához – ha a jogosult a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet vagy a keresetlevelet a végzés jogerőre emelkedését követő harminc napon belül benyújtja vagy ajánlott küldeményként postára adja, illetőleg e határidőn belül követel-

⁶ <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=134521&mode=1st&pagel> (2014. 04. 08.)

⁷ A fizetési meghagyásos eljárásról szóló 2009. évi L. törvény (Fmhtv.) 3.§ (2) bek., Pp. 387. § (1) bek. Nem érvényesíthető fizetési meghagyás útján az a pénzkövetelés, amelynek Pp. 24-25. § alapján számított értéke a négyszázmillió forintot nem haladja meg, ez a rendelkezés nem zárja ki, hogy négyszázmillió forintot meghaladó pénzkövetelését a jogosult négyszázmillió forintot meg nem haladó részletekben érvényesítse (Fmhtv. 3. § 4.a bek.).

⁸ Pp. 387. § (1) bekezdése.

⁹ Fmhtv. 1. § (1) bekezdése.

¹⁰ Fmhtv. 22. §.

¹¹ Fmhtv. 27. § (3) bekezdése.

lését egyéb úton szabályszerűen érvényesíti.¹² 4. Ha a fizetési meghagyást ellentmondással határidőn belül nem támadták meg, annak ugyanolyan hatálya van, mint a jogerős ítéletnek.¹³ 5. A fizetési meghagyással szemben az ellentmondás előterjesztésére ugyanolyan hosszú határidő áll rendelkezésre, mint a polgári perben – a váltópereket ide nem értve – az elsőfokú határozattal szembeni fellebbezés benyújtására.¹⁴ 6. A közjegyző eljárása – mint polgári nemperes eljárás – a bíróság eljárásával azonos hatályú.¹⁵ A fizetési meghagyásos eljárásban tehát a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem beadásának, a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem kézbesítésének, a fizetési meghagyás jogerejének, a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem beadásához fűződő joghatályok fenntartásának, a fizetési meghagyással szembeni ellentmondás benyújtására és a közjegyző eljárásának hatályára is ugyanazok a szabályok vonatkoznak, mint a polgári peres eljárásban a keresetlevélre, az elsőfokú határozattal szembeni jogorvoslatra, és a bírósági eljárás hatályára. A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelemnek a keresetlevél, a kibocsátott fizetési meghagyásnak a polgári perben hozott elsőfokú bírósági határozat felel meg.

Az ellentmondás tartalma

A fizetési meghagyásos eljárásról szóló jogszabály nem tartalmaz előírást a tekintetben, hogy az ellentmondásnak – pozitív értelemben – mit kell tartalmaznia. A törvény alapján a fizetési meghagyás ellen a kötelezett annak közlésétől számított 15 napon belül ellentmondással élhet.¹⁶ Az Fmhtv. ellentmondásra vonatkozó 28-33. § szerinti előírásai alapján következtetni lehet, hogy milyen tartalmú kötelezetti nyilatkozat tekinthető ellentmondásnak. A jogszabály azt határozza meg – negatív módon –, hogy mi nem tekinthető ellentmondásnak. Eszerint nem ellentmondás: a) a fizetési meghagyás megtámadása, ha a kötelezett csak fizetésre halasztást vagy részletfizetés engedélyezését kérte,¹⁷ b) a fizetési meghagyás kijavítása iránti kérelem,¹⁸ c) ha a kötelezett arra hivatkozik, hogy az érvényesített követelést a fizetési meghagyás kézhezvételét követően teljesítette.¹⁹ Az ellentmondás a kifejezés jelentése alapján a fizetési meghagyásban foglalt követelést vitató, annak teljesítését ellenző nyilatkozat, amelyhez a jogszabály előírásai szerint nem kell az álláspontot alátámasztó érvelést hozzáfűzni. Az ellentmondás tartalma szerint azt fejezi ki, hogy a kötelezett a fizetési meghagyásban megjelölt összegű pénzkövetelést nem kívánja teljesíteni, ellenzi annak megfizetését. A gyors, egyszerű, rendszerint nem vitatott pénzkövetelés érvényesítésére irányuló fizetési meghagyással szembeni ellentmondásnak – az eljárás jellegéből adódóan – nem kell tartalmaznia az annak alapjául szolgáló tényeket és azok bizonyítékait. A hazai jogalkotó is nyilvánvalóan abból a megfontolásból indult ki, hogy az ellentmondás önmagában kiváltja a joghatást (az eljárás perré alakítását), ezért nem szükséges az ellentmondás alapjául szolgáló tények és az azokra vonatkozó és alátámasztó bizonyítékok benyújtása.

¹² Fmhtv. 25. § (4) bekezdése ↔ Pp. 132. § (1) bek.

¹³ Fmhtv. 36. § (1) bekezdése.

¹⁴ Fmhtv. 28. § (1) bekezdése, Pp. 234. § (1) bek.

¹⁵ Fmhtv. 2. §.

¹⁶ Fmhtv. 28. § (1) bekezdése.

¹⁷ Fmhtv. 29. § (1) bekezdése.

¹⁸ Fmhtv. 29. § (4) bekezdése.

¹⁹ Fmhtv. 31. § (1) bekezdése.

Az érdemi perbebocsátkozás tartalma és jelentése

Az „érdemi perbebocsátkozás” meghatározást a hatályos Pp. nem tartalmazza.²⁰ Ehelyett említi az alperes által előterjesztett „ellenkérelmet”, az „érdemi védekezést”, az „ügy érdemben való tárgyalását”, de érdemi perbebocsátkozásról nem ejt szót.²¹ Az érdemi perbebocsátkozás a római jogi eredetű *litis contestatio* kifejezésből származik, amely szó szerinti fordításban a „per együttes tanúsítását” jelenti.²² A *litis contestatio* a Kr. u. 342-től érvényesülő császári *cognitio* eljárásban a peres felek előadásait, kiváltképpen az első érdemi alperesi ellentmondást (perbe bocsátkozást) értették rajta.²³ A hatályos Pp. előírása szerint az első tárgyaláson a felperes nyilatkozata után az alperes terjeszti elő ellenkérelmét, amely vagy a per megszüntetésére (157. §) irányul vagy érdemi védekezést, illetve ellenkövetelést (vizontkeresetet, beszámítást) tartalmaz a felperes keresetével szemben. Az ellenkérelemben elő kell adni az annak alapjául szolgáló tényeket és azok bizonyítékait.²⁴ Az alperesi védekezés lehet alaki és érdemi védekezés is, amely egyidejűleg és eshetőlegesen is előterjeszthető. Az érdemi védekezés előterjesztése esetén az alperes a per érdemi tárgyalásába bocsátkozik, amelyben a kereset teljes vagy részleges elutasítását kéri: tagadja a kereseti tényállításokat, a kereset összecszerűségét, a kereset jogalapját. Az ellenkérelmet indokolni nem kell, azonban elő kell adni az alapul szolgáló tényeket a bizonyítékokkal. Ez indokolásnak is felfogható.²⁵ Az ellenkérelmet az alperesnek az első tárgyaláson, a felperes kereseti nyilatkozatát követően kell – legkésőbb – megtennie.²⁶ A bíróság nem adhat helyt annak az alperesi kérelemnek, amely a védekezés későbbi előterjesztésére irányul.²⁷ Az alperesnek az ellenkérelmét nyomban a felperes nyilatkozata után kell megtennie, de az alperes nincs elzárva attól, hogy a későbbiekben – a szakértői vélemény előterjesztése után – a védekezését ennek megfelelően módosítsa.²⁸ Ugyanakkor az is tény, hogy az eljárás menetének Pp. 139. § (1) bekezdése szerinti szabályozásából következik, hogy az alperes az ellenkérelmet legkorábban az első tárgyaláson terjesztheti elő.²⁹ Az alperes érdemi perbebocsátkozása az az eljárási aktus, amelynek során ő az eljárás tárgyalási szakaszában, az első tárgyaláson a felperes keresetében foglaltakra azt érdemben – tényekkel és bizonyítékokkal alátámasztottan – vitató, a kereset teljesítését ellenző perbeli nyilatkozatot tesz. Az érdemi tárgyalás – a bíró-

²⁰ A Polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. tc. (első Pp.) több szakaszában is nevesíti az érdemi perbebocsátkozást (181. § negyedik bekezdése, 186. §, 187. §, 188. §). Az első Pp. 185. § első és második bekezdése szerint az alperesnek a törvényszék előtti eljárásban az érdemleges ellenkérelmet írásból kellett felolvasnia (amely iratot csatoltak a tárgyalási jegyzőkönyvhöz), a járásbíróság előtti eljárásban pedig az ellenkérelmet szóval kellett előadni (amelyet rögzítettek a tárgyalási jegyzőkönyvben).

²¹ A Pp. IX. Fejezetéhez fűzött miniszteri indokolás viszont az alábbi összefüggésben hivatkozik rá: A javaslat „a keresetlevelet nem tekinti pusztán előkészítő iratnak s a pert nem a keresetnek a tárgyaláson való szóbeli előadásával, illetőleg az alperes perbebocsátkozásával, hanem már a keresetlevélnek az alperes részére való kézbesítésével létrejöttnek tekinti (Pp. 128. §)”.
²² Vö. LAMM Vanda – PESCHKA Vilmos (szerk.): *Jogi Lexikon*. Budapest, Complex, 2009. 445. A kifejezést alkotó szavak jelentései: *lis* – perlekedés, viszály, vita, per (forrás: GYÖRKÖSSY Alajos: *Latin-magyar szótár*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1989. 320.), illetve *contestatio* – tanúsítás, tanúskodás (forrás: Uo. 135.).

²³ LAMM – PESCHKA, 2009. 445.
²⁴ Pp. 139. §.

²⁵ Vö.: NÉVAI László – SZILBEREKY Jenő (szerk.): *A polgári perrendtartás magyarázata* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1967. 555.

²⁶ A Pp. 139. §-hoz fűzött Complex elektronikus törvénytárgyú magyarázat.

²⁷ Legf.Bír.P.törv.III.20555/1988.-BH1989.62. sz.

²⁸ Lásd a 27. pontban hivatkozott bírósági határozatban.

²⁹ Legf.Bír.Pfv.X.21.878/1997.sz.-BH1998.133. sz.

ság szerint – nem azonos az alperes érdemi perbebocsátkozásával, nem függ az alperes érdemi ellenkérelmének az előterjesztésétől, de független a perben tartott tárgyalások számától is.³⁰ Teljes joggal merülhet fel a kérdés, hogy az érdemi perbebocsátkozás azonos-e, egyenértékű-e az alperes érdemi ellenkérelmének előterjesztésével. Az alperes érdemi perbebocsátkozása megegyezik az alperes érdemi védekezése előterjesztésével, amelyet a felperes keresetével szemben terjeszt elő a bíróságon, ezért fogalmilag érdemi ellenkérelemnek minősül, hiszen a tények előadása és a bizonyítékok előterjesztése mellett fejt ki a keresettel ellentétes álláspontot (kereset(levél)←→ellenkérelem). Mivel az alperes érdemi ellenkérelmének előterjesztéséhez több joghatás is kapcsolódik, ezért bír jelentőséggel, hogy az alperes érdemi perbebocsátkozása megegyezik-e az érdemi ellenkérelem előterjesztésével. Az alperes érdemi ellenkérelmének eljárásjogi joghatásai:

- a) rögzül a magyar bíróság joghatósága (a kizárt joghatóság kivételével);
- b) az alperes érdemi ellenkérelmének az előterjesztésig a felperest megilleti az a választási lehetőség, hogy az általános illetékességi ok helyett az általa választható különös illetékességi okra alapítottan terjessze elő keresetét – rögzül a bíróság illetékessége a kizárólagos/kizárt illetékesség kivételével;
- c) a keresettől való elállásra a felperes az alperes hozzájárulása nélkül addig jogosult, amíg az alperes az első tárgyaláson elő nem terjeszti (érdemi) ellenkérelmét;
- d) a per tárgyának értékétől függő hatáskörének hiányát a bíróság nem veheti figyelembe, ha az alperes az érdemi ellenkérelmét előterjesztette.³¹
- e) ha az alperes a per érdemi tárgyalásába bocsátkozott, a perköltség-biztosíték elmulasztása esetén az alperes a per megszüntetésére irányuló kérelmet csak akkor terjeszthet elő, ha a biztosítékadási kötelezettség csak később következett be, vagy az alperes arról csak később szerzett tudomást.³²

Az érdemi perbebocsátkozás a kisértékű perben

Az érdemi perbebocsátkozás kérdése a kisértékű perben azért lehet érdekes, mert indokoltan vetődhet fel, hogy az ellentmondás folytán perré alakuló eljárásban nem történt-e már meg az ellentmondás benyújtásával korábban a tulajdonképpeni „érdemi perbebocsátkozás”. Elvileg és gyakorlatilag ennek bekövetkezése nem kizárt, hiszen az ellentmondás nem szükségszerűen, de érdemi védekezést tartalmazhat. Ha az első tárgyalást az alperes mulasztja el, és érdemi védekezést nem terjeszt elő, a bíróság a felperes kérelmére az alperest az idézéssel közölt kereseti kérelemnek megfelelően bírósági meghagyással kötelezi, egyben marasztalja a felperes költségeiben. Nem bocsáthatja ki a bíróság a meghagyást, ha a per megszüntetésének lenne helye.³³ A kisértékű perekben alkalmazott szabály szerint a fizetési meghagyással szemben előterjesztett ellentmondás nem akadályozza a bírósági meghagyás kibocsátását.³⁴ A fizetési meghagyás ellen benyújtott ellentmondás alapján kitűzött tárgyalás elmulasztása esetén – mind a kisértékű, mind a kisértékűnek nem minősülő perben – kizárt a bírósági meghagyás kibocsátása, ha a fizetési meghagyással szemben előterjesztett

³⁰ Lásd BDT2011.2547. sz. bírósági határozatot (Szegedi Ítéletábla Pf.II. 20146/2010).

³¹ A Pp. 139. §-hoz fűzött Complex elektronikus törvénygyűjtemény.

³² Pp. 158. § (4) bekezdése.

³³ Pp. 136. § (2) bekezdése.

³⁴ Pp. 390. § (1) bekezdése.

ellentmondás érdemi ellenkérelmet (védekezést) tartalmaz.³⁵ E szerint az interpretáció alapján a kötelezett (a későbbi alperes) az érdemi védekezését már az ellentmondásában is előterjesztheti. Ezt a logikát folytatva a fizetési meghagyással szemben benyújtott ellentmondás már érdemi védekezést tartalmazhat (nem feltétlenül biztos, hogy azt is fog tartalmazni, de a lehetőség fennáll erre), majd következő fázisban a (kisértékű) perré alakult eljárásban a benyújtott keresetlevéllel (előkészítő irattal) szemben az alperes érdemi ellenkérelmet terjeszt elő, és ténylegesen is perbe bocsátkozik (a szó szoros értelmében ezt a közjegyző előtti fizetési meghagyásos eljárásban nem teheti meg, mert az nem tekinthető „peres eljárásnak”, bár azzal teljes mértékben azonos hatállyal bír, így nemperes eljárásban a „perbe bocsátkozás” objektíve nem következhet be). Ha viszont az a kiindulópont, hogy a kibocsátott fizetési meghagyás a keresetlevél hatályával bír (quasi keresetlevél), az azzal szemben előterjesztett ellentmondás, mint „formális” keresetlevéllel szemben érdemi védekezést tartalmazhat, ezért az érdemi perbebocsátkozás hatályával bír. A Legfelsőbb Bíróság (jelenleg Kúria) 2/2009 PJH 1.b. pontja szerint megváltoztatott rendelkezés alapját az adta, hogy a Pp. korábban hatályos 319. § (1) bekezdése szerint a fizetési meghagyásnak bármilyen címen előterjesztett megtámadása ellentmondásnak számított és ekként az ellentmondás ténye már kifejezte az alperesnek a keresettel szembeni védekezését, ami bírósági meghagyás kibocsátását kizáró oknak minősült.³⁶ A hivatkozott PJH szerint változatlan viszont a Pp. 136. § (2) bekezdésének a kollégiumi állásfoglalás indoklásában hivatkozott szövege, melynek értelmében csak a bírósági eljárásban, a már kézbesített keresetlevélre tett nyilatkozatot lehet védekezésnek tekinteni.³⁷ Az ún. kisértékű perben az alperes érdemi ellenkérelmének időpontja és az első tárgyalási határnap fogalma az általános szabályok szerint lefolytatott perhez képest más megvilágításba kerül. A kisértékű perben első tárgyalási napnak kell tekinteni azt a tárgyalási határnapot is, amelyre az alperes érdemi ellenkérelmének (139. §) előadása előtt a bíróság a tárgyalást elhalasztotta.³⁸ Nevezetesen a kisértékű perben az első tárgyaláson nem feltétlenül kerül előterjesztésre az alperes érdemi ellenkérelme, míg az általános szabályok szerint lefolytatott perben – főszabály szerint – az alperes érdemi ellenkérelme előterjesztésének, az alperes érdemi perbebocsátkozásának még az első tárgyaláson meg kell történnie. Tekintettel arra, hogy a kisértékű perben „több” első tárgyalási határnap is elképzelhető, korántsem biztos, hogy azok közül ténylegesen az elsőt az alperes érdemi ellenkérelmét előterjeszti. Ennek megfelelően az általános szabályok szerint lefolytatott perben – minden valószínűség szerint – effektíve az első tárgyalási határnapon megtörténik az alperes érdemi perbebocsátkozása, ezzel szemben a kisértékű perben valószínűsíthetően nem a tényleges első tárgyalási határnapon, hanem már az elhalasztott tárgyalási határnapon következhet csak be az alperes érdemi ellenkérelmének előterjesztése (az alperes érdemi perbebocsátkozása). Ez a jogalkotói logika azért tűnik különösnek, mert a kisértékű perek esetében figyelhető meg az a törekvés, hogy ezen peres eljárások – az általános szabályok szerint lefolytatott perekhez képest is gyorsan, költséghatékonyan befejeződjenek. Ezzel a jogpolitikai megfontolással viszont ellentétesnek tűnik az az alperes számára biztosított jog-

³⁵ 2/2009. Polgári Jogegységi Határozat a Legfelsőbb Bíróság PK: 172. sz. kollégiumi állásfoglalás felülvizsgálatáról 1.b.

³⁶ 2/2009. Polgári Jogegységi Határozat a Legfelsőbb Bíróság PK: 172. sz. kollégiumi állásfoglalás felülvizsgálatáról Indoklás III. 1.b.

³⁷ 2/2009. Polgári Jogegységi Határozat a Legfelsőbb Bíróság PK: 172. sz. kollégiumi állásfoglalás felülvizsgálatáról Indoklás III. 1.c.

³⁸ Pp. 389. § (1) bekezdése.

szabályi lehetőség, mely az alperes perbebocsátkozása elodázását, késleltetését teremti meg, hiszen óhatatlanul minél később kerül előadásra (előterjesztésre) az alperes érdemi ellenkérelme, annál később születhet meg az adott ügyben az elsőfokú ítélet.

Következtetések

Általános szabályok szerint lefolytatott perben – fizetési meghagyásos eljárás hiányában, illetve a felek által a per általános szabályok szerinti elbírálására vonatkozó kérelem esetén – az alperes a keresetlevél részére való kézbesítése által értesül hivatalosan először a vele szembeni konkrét igényérvényesítésről. Ezzel ellentétben áll a kísértékű per, amelyben az alperes az előzetesen vele szemben kibocsátott fizetési meghagyással szembeni ellentmondás alapján már korábban hivatalosan tudomást szerzett a vele szembeni igényérvényesítésről. Az érdemi perbebocsátkozás kifejezés azt a folyamatot írja le, amikor az alperes az érdemi védekezését a felperes keresetével szemben előterjeszti. Az alperes az érdemi védekezéssel perbe bocsátkozik (Pp. 139. §, 141. § (1) bek., Pp. 389. §). A két különböző pertípusban ezért az alperesi védekezés (ellenkérelem) előterjesztése különböző (jog)hatással bír. A keresetlevél hatályával bíró fizetési meghagyás kézbesítése a fizetési meghagyásos eljárásban ugyanazt jelenti, mint a polgári peres eljárásban a keresetlevél kézbesítése az ellenérdekű fél részére. Mindkét esetben ennek következtében szerez hivatalos tudomást az igényérvényesítővel szemben álló fél a vele szemben indult nemperes, illetve peres eljárás megindulásáról. A polgári peres eljárásban a keresetlevél alperes részére való kézbesítésével beállnak a perindítás joghatályai, míg a fizetési meghagyás kézbesítésével is beáll a fizetési meghagyásos eljárás sajátos joghatása: ezt követően a fennálló tartozás megfizetése nem mentesíti a felet a meghagyás jogerőre emelésétől.³⁹ Ha a kötelezett nem teljesítette a jogosultnak a fizetési meghagyás kibocsátásáig az érvényesíteni kívánt pénzkövetelést, ezt követően már csak annak jogkövetkezménye mellett teheti meg, hogy a közjegyző a fizetési meghagyást jogerősíti. Ugyanazt a feladatot tölti tehát be a keresetlevél és a fizetési meghagyás alperes részére való kézbesítése: a keresetlevél közléséhez több anyagi jogi és eljárásjogi joghatás is fűződik, előrevetítve azt, hogy az elkövetkezendő polgári peres eljárásban ennek milyen jogkövetkezményei lesznek (lehetnek). A fizetési meghagyásos eljárásban – amely a polgári pernél lényegesen egyszerűbb és formalizáltabb –, a keresetlevél benyújtásához képest a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem előterjesztése kevesebb joghatást vált ki, és a fizetési meghagyás kibocsátásával az eljárás be is fejeződik. Az európai fizetési meghagyással szemben benyújtott ellentmondás megszünteti az eljárást és teljesen új peres eljárás kezdődik a származási tagállam hatáskörrel rendelkező bírósága előtt.⁴⁰ Magyarországon a fizetési meghagyásos eljárás és a kísértékű per között teljesen más a kapcsolat, mert a fizetési meghagyásos eljárás folytatása – és nem attól független és elkülönült eljárás – a kísértékű per. A kísértékű per folyamatában az alperes (a korábbi kötelezett) részéről benyújtásra kerül a fizetési meghagyással szemben az ellentmondás – optimális esetben – a perré alakult eljárásban az érdemi ellenkérelem, amelyek azonos jelentéssel bírnak, ha az ellentmondás érdemi védekezést (éremi ellenkérelmet) tartalmaz. Az érdekes duplikáció nem csak ebben az esetben fordul elő, hanem a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem és keresetlevél között is, valamint a fizetési meghagyás és az elsőfokú bírósági határozat esetében is. A fizetési meghagyásos eljárásban a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem benyújtása ugyan-

³⁹ Fmhtv. 31. § (1) bekezdése.

⁴⁰ EuFmhr. 17. cikk (1) bekezdése.

olyan joghatállyal bír, mint a keresetlevél benyújtása, a fizetési meghagyás kibocsátása azonos az elsőfokú bírósági ítélet meghozatalával, a fizetési meghagyásos eljárásban minden olyan eljárási cselekmény bekövetkezik a peres eljárást megelőzően, amely a peres eljárásban is megismétlődhet. A fizetési meghagyás kötelezettnek való kézbesítése azonos hatállyal bír a keresetlevél alperes részére – kísértékű perben – történő kézbesítésével. A kísértékű perben az alperes, mint kötelezett már a fizetési meghagyás kibocsátása formájában értesül a vele szemben érvényesíteni kívánt követelésről. A kísértékű per kezdetekor ennek következtében gyakorlatilag a „perindítás joghatályai” formálisan már beálltak vele szemben, hiszen a keresetlevél hatályával bíró fizetési meghagyást ő már a közjegyző előtti fizetési meghagyásos eljárásban átvette. Ezért a kísértékű per az általános szabályok szerint – nem fizetési meghagyásos eljárásból indult perhez képest – eltérő feltételek mellett kezdődik: a kísértékű perben az alperes tisztában van azzal, hogy vele szemben kereseti követelést kívánnak érvényesíteni, az általános szabályok szerint lefolytatott perben a keresetlevél benyújtásából az alperes erről a tényről még nem szerez tudomást. A per létrejötté – a Pp. IX. Fejezetéhez fűzött miniszteri indoklás szerint – a fizetési meghagyásos eljárásból perré alakuló eljárásban és az általános szabályok szerint lefolytatott eljárásban különböző időpontokban következnek be. Ha a fizetési meghagyásos eljárást a kísértékű per „első” szakaszának tekintjük, a „perindítás joghatályai” a keresetlevél hatályával bíró fizetési meghagyás kézbesítésével formálisan már a per „előszakaszában”, a fizetési meghagyásos eljárásban is beállhatnak, hiszen a követelés összszerúsége tekintetében az alperes előtt már ismert összszerúségében a követelés, illetve hogy milyen jogviszonyon alapuló követeléssel szemben szükséges védekeznie. Eszerint a kísértékű perhez képest az általános szabályok szerint lefolytatott – nem fizetési meghagyásos eljárásból meginduló – perben az alperes az eljárás megindításakor ilyen információval még nem rendelkezik, mert magáról az eljárás vele szembeni megindításáról sem tud. A kísértékű per ezért kétfázisú (kétfokozatú) eljárás-ként is felfogható: 1. Az első fázis a fizetési meghagyás kibocsátása és az ellentmondás előterjesztése; 2. A második fázis a perré alakuló eljárásban a keresetlevél (előkészítő irat) benyújtása és az érdemi ellenkérelem előterjesztése. Az általános szabályok szerint lefolytatott, közvetlenül a keresetlevél bíróságra történő benyújtásával megindított polgári (peres) eljárás: egyfázisú (egyfokozatú) eljárás, mert nincs fizetési meghagyásos eljárásbeli előzménye (fizetési meghagyásos „előszakasza”), ugyanakkor a polgári (peres) eljárás természetesen több szakaszra osztható. Az alperes érdemi ellenkérelme előterjesztése, az alperes érdemi perbebocsátkozása – e gondolatmenet mentén haladva – két szempontból is érdekes lehet, egyrészt az érdemi ellenkérelem előterjesztése elvben megtörténhet az ellentmondás benyújtásával egyidejűleg, másrészt a kísértékű perben mindaddig nincs szó első tárgyalásról, míg az alperes érdemi ellenkérelmét elő nem terjeszti (érdemben perbe nem bocsátkozik). Ebből a nézőpontból viszont a kísértékű perben az az első tárgyalás, amelyen az alperes érdemi perbebocsátkozása megtörténik, ez valószínűsíthetően később következik be, mint az általános szabályok szerint lefolytatott perben, holott éppen a kísértékű per bevezetésének jogpolitikai indoka az alacsony ügyértékű (és nem túl bonyolultnak gondolt ügyek) mielőbbi befejezése,⁴¹ ugyanakkor a bizonyítási indítvány előterjesztésének időbeli korlátok közé szorításával ennek a célnak a realizálása nem teljesen kizárt.

⁴¹ A kísértékű perek-közgazdaságtani szempontokat is figyelembe vevő – hatékonyságára lásd HORVÁTH E. Írisz: A kísértékű perek hatékonysága. *Magyar Jog* LX. évf., 3 (2013) 157-164.

JÓZSEF LUGOSI

The Initial Appearance (of the Defendants) in the Small Claims Procedure and in the General Rules of the Civil Procedure

(Summary)

The European order for payment procedure protest lodged against a payment warrant and in the Hungarian law regulated protest lodged against a payment warrant of the same substantive eventuates completely different legal effects (dismissing of the proceeding and the proceeding becomes civil process/civil lawsuit).

Civil proceeding (civil lawsuit) begins or continues on different and different grounds after the payment warrant proceeding according to the European Union law and the domestic (of legal force/effective) law.

The study – focusing on the context of the Hungarian effective/ of legal force law – tries to draw the inference in the small claims proceeding and in the civil procedure of general rules.

On the other hand the defendant has got very important aspects on the basis of different dates of the defendants initial appearance on the court.

The unavoidable aspect is whether the contradiction of the defendants (obligors) is the same as the counterclaim lodged by the defendant identical or as the initial appearance of the defendants.

Further point of view can be the fact that the delivery of the statement of claim has got the same effect as the delivery of the payment warrant by service of process.

When examining this issue however, further interesting analogies might break surface between the rules of the payment proceeding and the small claims procedure.